

Av. Hamit TIRYAKI
İş Hukuku Uzmanı

İŞ DAVALARINDA İŞÇİ DELİLLERİNİ NE ZAMANA KADAR MAHKEMEYE SUNMALIDIR?

I. GİRİŞ

Kanıt davanın taraflarınca gösterilir. Bu hukuk davasında dava gereçlerinin doğrudan doğruya taraflarca hazırlanması ilkesinin bir gereğidir. Kural olarak, iş davasındaki sav ve savunmaların kanıtlanması için gerekli kanıtlar yargıçlar tarafından araştırılmaz¹. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun konuyla ilgili hükümleri incelendiğinde, kanun koyucunun delillerin mümkün olduğunca davanın başında gösterilmesini ve toplanmasını amaçladığı görülmektedir.

7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 7 nci maddesine göre, iş mahkemelerinde basit yargılama usulu uygulanır. Basit yargılama usulü kısaca, cevaba cevap dilekçesinin ve ikinci cevap dilekçesinin yer almadığı, davanın olabildiğince çabuk karara bağlandığı, yargılama usulüdür.

II. DELİLLERİN SUNULMASI ve BASİT YARGILAMA USULÜNE İLİŞKİN KURALLAR

Delillerin Hasredilmesi

Bir tarafın, ispatla yükümlü olduğu bir vakıayı ispat için bütün delillerini göstermesine ve bundan başka delili olmadığını bildirmesine delillerini hasretmesi, denir². Delil gösterilmesi ileri sürülen iddia veya savunmanın doğruluğu konusunda hakimi inandırma faaliyetidir. Taraflar delillerini yargılamanın belli bir aşamasına kadar gösterebilir ve dava dosyasına ibraz edebilirler.

Deliller, kural olarak, ispat yükünü taşıyan tarafça ileri sürülmelidir. İleri sürdüğü vakıaların doğruluğunu iddia eden taraf, delil göstererek bunu ispata çalışacaktır. Taraflar, ellerindeki delillerini dava dilekçelerine ekleyerek mahkemeye vermelidir. Davacı ayrıca başka yerlerden getirilecek belge ve dosyalar bakımından, bunların mahkemeye getirilebilmesi için gerekli posta giderini pul olarak vermek zorundadır (md. 121). Aynı zorunluluk cevap dilekçesi ile davalı için getirilmiştir. Davalı da delillerini cevap dilekçesi ile birlikte mahkemeye sunmak zorundadır (md. 129). Taraflar, dilekçelerinde gösterdikleri delillerini, dilekçeleriyle birlikte mahkemeye sunmamış iseler ya da başka yerden getirtilecek delillerle ilgili olarak gereken açıklamalarda bulunmamış iseler, bu hususun ön incelemede aşamasında mutlaka tespit edilmesi ve taraflara bu eksikliği tamamlayabilmeleri için iki haftalık kesin süre verilmesi gerekir. Bu süreye rağmen delil gösterilmesindeki eksiklikler

¹ Argun BOZKURT, İş Yargılaması Usul Hukuku, Ankara 2012, s. 401.

² Baki KURU, Ramazan ARSLAN, Ejder YILMAZ, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2011, s. 378.

giderilmemiş ise ilgili tarafın o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılmasına mahkemece karar verilir (md. 140/5)³.

Basit Yargılama Usulü

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda iki temel yargılama usulü düzenlenmiştir. Bunlar; yazılı (m.118-186) ve basit (m.316-322) yargılama usulleridir. Davanın açıldığı mahkemeye veya uyuşmazlığın niteliğine göre uygulanacak yargılama usulü farklılık göstermektedir. Örneğin, asliye hukuk mahkemelerinde kural olarak yazılı yargılama usulü uygulanırken, sulh hukuk mahkemelerinde basit yargılama usulü uygulanır.

HMK'nın "Basit yargılama usulüne tabi dava ve işler" başlıklı 316 ncı maddesinin (g) bendi; "Diğer kanunlarda yer alan ve yazılı yargılama usulü dışındaki yargılama usullerinin uygulanacağı belirtilen dava ve işler basit yargılama usulüne tabidir" şeklindeki düzenleme ile hangi dava ve işlerin basit yargılama usulüne tabi olduğu gösterilmiştir. İş davaları da basit yargılama usulüne tabidir.

Basit Yargılama Usulüne İlişkin Düzenlemelerde Delillerin Mahkemeye Sunulmasına İlişkin Özel Bir Hükmün Bulunmadığı

Delillerin ikamesi başlıklı 318 inci maddeye göre kural olarak, iş davalarında davacı dava dilekçesi delillerini belirtip bunları dilekçe ekinde mahkemeye sunmalıdır.

Yazılı yargılama usulü 69 maddede düzenlenmiştir. Bu maddeler arasında bulunun 121 inci maddede de delillerin dilekçede belirtilmesi ve dilekçeye eklenmesi hususuna yer verilmiştir. Kısaca basit yargılama usulü (m.318) ile yazılı yargılama usulünde (m.121) aynı konuyu düzenleyen maddeler vardır.

Ancak yazılı yargılama usulüyle ilgili maddeler arasında ön inceleme duruşmasına ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmiş, 140/5 ise, dilekçede gösterilen ama mahkemeye sunulmayan belgelerin iki haftalık kesin sürede sunulması gerektiği belirtilmiştir. Dilekçede gösterilen ama mahkemeye sunulmayan delille ilgili bir düzenleme basit yargılama usulünü düzenleyen HMK 316-322 maddeler arasında yoktur.

Taraflar, dilekçelerinde gösterdikleri delillerini, dilekçeyle mahkemeye sunmamış iseler ya da başka yerden getirtilecek delillerle ilgili olarak gereken açıklamalarda bulunmamış iseler, bu hususun ön inceleme aşamasında mutlaka tespit edilmesi ve taraflara bu eksikliği tamamlayabilmeleri için iki haftalık kesin bir süre verilmesi gerekir. Bu süreye rağmen delil gösterilmesindeki eksiklikler giderilmemiş ise ilgili tarafın o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılmasına mahkemece karar verilir (m.140/5)⁴. Dilekçede gösterilen ancak sunulmayan delil için ön inceleme duruşmasında süre verilebilir. Dilekçede belirtilmeyen delile dayanılmaz.

Uygulamada, davaların uzamasının temel sebeplerinden birinin de gereksiz yere yeni delil sunulması ve bu konuda taraflara verilen süreler uyulmaması olduğu bilinmektedir. Maddenin ilk fıkrasıyla, Kanunda belirtilen sürelerden sonra, davada yeni delil sunulmasının yasak olduğu kural olarak benimsenmiştir. Fakat iki istisna kabul edilmiştir. Yeni delil sunulması talebi yargılamayı geciktirme amacı taşımıyorsa veya delilin süresinde sunulmaması ilgili tarafın kusuru dışında bir sebebe dayanıyorsa, hâkim gerekçesini de belirtmek şartıyla, yeni delil sunulmasına izin verebilir. Bu şekilde delil sunma kuralına istisna getirilmesi, hukukî dinlenme hakkının tabîî bir sonucudur⁵.

³ Hakan PEKCANITEZ, Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2017, s. 1757.

⁴ Hakan PEKCANITEZ, Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2017, s. 1756.

⁵ Madde gerekçesi: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf>

Basit yargılama usulü sadece 7 maddede düzenlenmişken, yazılı yargılama usulü 69 maddede açıklanmıştır. Yasa koyucu basit yargılama usulüyle ilgili bu 7 maddenin sonuna “hüküm bulunmayan hallerde, yazılı yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanır” hükmünü eklemiştir. Dolayısıyla basit yargılama usulünde de yazılı yargılama usulündeki gibi dilekçede gösterilen ama mahkemeye sunulmayan belgelerin ön inceleme duruşmasından sonraki iki haftalık kesin sürede sunulma imkanı vardır. Kaldı ki, hukuki dinlenme hakkı gereği de bu zorunludur. Sözlü yargılama usulünde 140 ıncı maddenin uygulanacağı yerleşik içtihat olarak kabul dahilindedir⁶.

Sözlü Yargılama Usulünde De Sonradan Delil Gösterilebileceği

Hukuk Muhakemeleri Kanununun 145 inci maddesine göre, taraflar, Kanunda belirtilen süreden sonra delil gösteremezler. Ancak bir delilin sonradan ileri sürülmesi **yargılamayı geciktirme amacı taşııyorsa veya süresinde ileri sürülememesi ilgili tarafın kusurundan kaynaklanıyorsa**, mahkeme o delilin sonradan gösterilmesine izin verebilir.

Sözlü yargılama usulünde sonradan delil gösterilmesine (m.145) ilişkin hüküm benzeri bir düzenleme bulunmamaktadır. Yazılı yargılama usulündeki bu hüküm, HMK 322 (hüküm bulunmayan hallerde, yazılı yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanır) gereği sözlü yargılama usulünde de uygulanacaktır.

Tahkikatın amacı, kural olarak delil toplamak değil, delilleri incelemek ve değerlendirmektir; aksi halde tahkikat tamamlanamaz ve yargılama uzar. Bu sebeple 145. maddede belirtilen ve tarafın etki alanı dışında kalan çok özel durumlar dışında, sonradan delil sunulması halinde bu deliller dikkate alınmamalıdır. Keza, tarafların 145. madde şartları oluşmadan sonradan delil sunması ya da kanun yoluna başvururken bu şekilde delilleri dilekçesine ekleyip vermeleri kabul edilmemelidir⁷. Usul hükümlerine göre, dava **basit yargılama usulüne** tabi olsa da, ön inceleme duruşmasında davacı kendisine tanınacak iki haftalık kesin süre zarfında elindeki belgeleri sunma imkanına yasal olarak sahiptir⁸. 6100 Sayılı Kanun'un [145.](#) maddesine göre taraflar kanunda belirtilen süreden sonra delil gösteremezler. Ancak bir delilin sonradan ileri sürülmesi yargılamayı geciktirme amacı taşııyorsa veya süresinde ileri sürülememesi ilgili tarafın kusurundan kaynaklanıyorsa, mahkeme o delilin sonradan gösterilmesine izin verebilir. Davalı taraf ilk derece yargılaması sırasında süresi içinde yıllık izin belgelerini sunmadığı gibi, HMK.m.[145](#) hükmünün sağladığı imkandan da yararlanmamıştır⁹.

Tanık Listesi Sunulmamış Olsa Bile Tanıkların Dinleneceği

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 243'e göre, tanık listesi sunulması için kesin süre verildiği ve dinlenme gününün belirlendiği hallerde liste verilmemiş olsa dahi duruşmada hazır edildiğinde tanıklar dinlenir.

Davalının İki Hafta İçinde Cevap Vermemesi

Dava dilekçesinin davalıya tebliğinde, davalının iki hafta içinde davaya cevap verebileceğinin ihtarının gerektiği HMK'nın 122. maddesinde düzenlendikten sonra aynı süreye “cevap dilekçesini verme süresi” başlıklı 127. maddesinde tekrar yer verilerek “Cevap dilekçesini verme süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren iki haftadır...” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu aşamada vurgulamak gerekir ki; HMK'nın 122.

⁶ Yrg. HGK'nun 18.01.2017 tarihli ve E.2014/7-1662, K. 2017/34 sayılı kararı.

⁷ PEKCANITEZ, age, s. 333.

⁸ Yrg. 18. HD'nin 02.06.2016 tarihli ve E. 2016/9033, K. 2016/8926 sayılı kararı.

⁹ Yrg. 22. HD'nin 03.04.2017 tarihli ve E. 2017/7040, K. 2017/7317 sayılı kararı.

maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere cevap süresi, Kanun tarafından düzenlenmiş kesin bir süre hâline getirilmiştir. Bu hakkını kullanmayan, yani süresi içinde cevap dilekçesi vermemiş olan davalı, davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü vakıaların tamamını inkâr etmiş sayılacaktır (HMK. m.128)¹⁰.

Delillerin Sunulmasıyla İlgili İki Önemli İstisna

a) **Hakimin İzni:** Bir delilin sonradan ileri sürülmesi yargılamayı geciktirme amacı taşııyorsa veya süresinde ileri sürülmemesi ilgili tarafın kusurundan kaynaklanmıyorsa, hakim, taraflardan birinin talebi üzerine, o delilin sonradan gösterilmesine izin verebilir¹¹.

b) **Hakimin Davayı Aydınlatma Görevi:** Hakim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi ve hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında taraflardan delil gösterilmesini isteyebilir (m.31).

III. SONUÇ

Delillerin Gösterilmesi Zamanı:

6100 Sayılı HMK'nın [322](#). maddesi uyarınca yazılı yargılama usulüne dair hükümlerin **basit yargılama usulünde** de uygulanacağı belirtildiğinden yazılı yargılama usulünde delillerin gösterilmesi ve mahkemeye sunulmasına dair hükümlerin de irdelenmesi gerekmektedir. ...delillerin dava ve cevap dilekçelerinde belirtilmesi, dilekçelerde belirtilen delillerin en geç ön inceleme duruşmasında mahkemeye sunulması, başka bir yerden getirilecek olması halinde delillerin toplanması için gerekli işlemlerin yapılması gerekir. Yani dava ve cevap dilekçelerinin verilmesinden sonra tarafların iddia ve savunmalarını kanıtlayıcı delil bildirmeleri mümkün değildir¹².

Dilekçeler Aşaması (m.121 ve 129/2) (belgelerin dava ve cevap dilekçesi ile birlikte verilmesi): Davacı taraf dava dilekçesinde, davalı taraf da cevap dilekçesinde delillerini göstermek ve başka yerden getirilecek delillerin bilgisini vermek zorundadır. Hatta mümkün olması halinde, -yani delil hakimiyet alanlarında bulunmaktaysa- aynı zamanda dava dilekçesine ve cevap dilekçesinde bu delillerin dilekçeye eklenmesi gerekir (m.121). Dolayısıyla kural, delillerin dilekçelerin değişimi aşamasında gösterilmesi ve sunulmasıdır.

Ön İnceleme Aşaması (m.140): Ön inceleme duruşmasında, taraflara dilekçelerinde gösterdikleri, ancak mahkemeye sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları için iki haftalık kesin süre verilir (m.140/5). Kuraldan anlaşılacağı üzere bu aşamada toplanacak deliller, tarafların daha önce dilekçelerinde dayandıkları, ancak henüz mahkemeye ibraz edilmemiş delilleridir.

Ön inceleme aşamasında duruşmaya gelen taraf, diğerinin yokluğunda yeni vakıalar da sürebilir, yeni deliller de ortaya koyabilir.

Tahkikat Aşaması (m.145): Ön incelemeden sonra delil gösterilmesi ve sunulması – iddia ve savunmanın sınırları içinde kalsa da- mümkün değildir. Delilin sonradan sunulması, o delile önceden ulaşılmasına ya da delilin varlığı hakkında mazur görülebilir bir bilgisizliğe, bir engellemeye vs. dayanıyorsa mümkündür¹³.

¹⁰ Yrg. HGK'nun 20.04.2016 tarihli ve E. 2014/2-695, K. 2016/522 sayılı kararı.

¹¹ Yrg. 11. HD'nin 13.06.2014 tarihli ve E. 2014/5534, K. 2014/11388 sayılı kararı.

¹² Yrg. HGK'nun 18.01.2017 tarihli ve E.2014/7-1662, K. 2017/34 sayılı kararı.

¹³ PEKCANITEZ, age, s.1762.